

Nog maar even niet

De bitcoin groeide in vijf jaar tijd uit tot een courant betaalmiddel en wordt inmiddels zelfs door Thuiswinkel.org geaccepteerd. Het digitale betaalsysteem draait buiten de conventionele financiële structuren om. Daarom kunnen notarissen zich er voorlopig beter verre van houden.

TEKST Tatiana Scheltema | BEELD Okapi/Truus van Gog

De eerste berichten over de bitcoin doken drie jaar geleden op. Nieuwe media-expert Alexander Klöpping citeerde in 2011 in *NRC Handelsblad* een invloedrijke blogger die bitcoins het ‘gevaarlijkste technische project sinds de uitvinding van het internet zelf’ had genoemd. Maar wat een bitcoin was, begreep eigenlijk niemand. Toch is de bitcoin bezig aan een onstuitbare opmars in de reguliere, zichtbare economie. Inmiddels wordt het door steeds meer bedrijven als betaalmiddel geaccepteerd: van Thuisbezorgd.nl tot datingsite Okupid tot de bandenbus.nl. Het was dus een kwestie van tijd tot de bitcoin het notariaat zou bereiken.

ONGRIJPBAAR

Maar notarissen zijn huiverig. Notaris Eric de Jong uit Den Bosch bijvoorbeeld schreef bij een discussie op LinkedIn zeer stellig zich voorlopig niet in bitcoins te laten uitbetalen. Hij weet te weinig van het systeem om erop te durven vertrouwen, licht hij later toe aan de telefoon. ‘Wat ik niet zie, is of er achter die bitcoins niet iemand zit die via een achterdeurtje af en toe iets wegsluist. Van *open source* weet ik niets – ik zet mijn computer ’s ochtends aan en ’s avonds uit, dat is de enige technische handeling die ik verricht aan mijn computer.’

De Haarlemse notaris Thomas van Grafhorst behoort tot de *early adopters*. Althans, toen hij cliënten kreeg die ‘iets met bitcoins deden’,

môest hij zich er wel in verdiepen. Van Grafhorst is de gelukkige bezitter van één bitcoin: een cadeautje van een cliënt. Toen hij deze kreeg, was zijn bitcoin ongeveer 50 euro waard. Dat was in april 2013. Sindsdien is de waarde gestegen tot boven de 900 euro én weer gedaald tot rond de 50 euro. De waarde schommelt op dit moment tussen de 430 en 485 euro en verspringt in het halfuur van het gesprek zo’n 20 euro. ‘Die enorme fluctuaties zijn natuurlijk leuk voor beleggers, maar bij een betaalmiddel wil je dat natuurlijk niet.’ Het heeft wel even geduurd voor hij écht iets van bitcoins begreep, vertelt Van Grafhorst. ‘Het is een behoorlijk ongrijpbaar fenomeen. Dat is ook waar iedereen tegenaan loopt. Het is gewoon ontzettend lastig uitleggen wat het nu precies is, zelfs voor kenners. En dan is de reactie al snel: het is flauwekul, net zoals de tulpenmanie in de Gouden Eeuw. Maar dat argument geldt voor elke vorm van beleggen, en bij bitcoins nog iets sterker omdat er geen vermogenswaarde aan ten grondslag ligt. Als je in goud handelt, kun je nog zeggen: er ligt iets bij de bank, met aandelen heb je tenminste een deel van een bedrijf. Maar een bitcoin is niet meer dan een digitale code. Er staan geen goud, olie of aardappelen tegenover.’

64-CIJFERIGE CODE

Een bitcoin is inderdaad niet meer dan een cijferreeks, waarvan het eigendomsrecht kan worden overgedragen aan anderen. De waarde van deze stukjes code wordt voortdurend bepaald door alle computers die op het netwerk

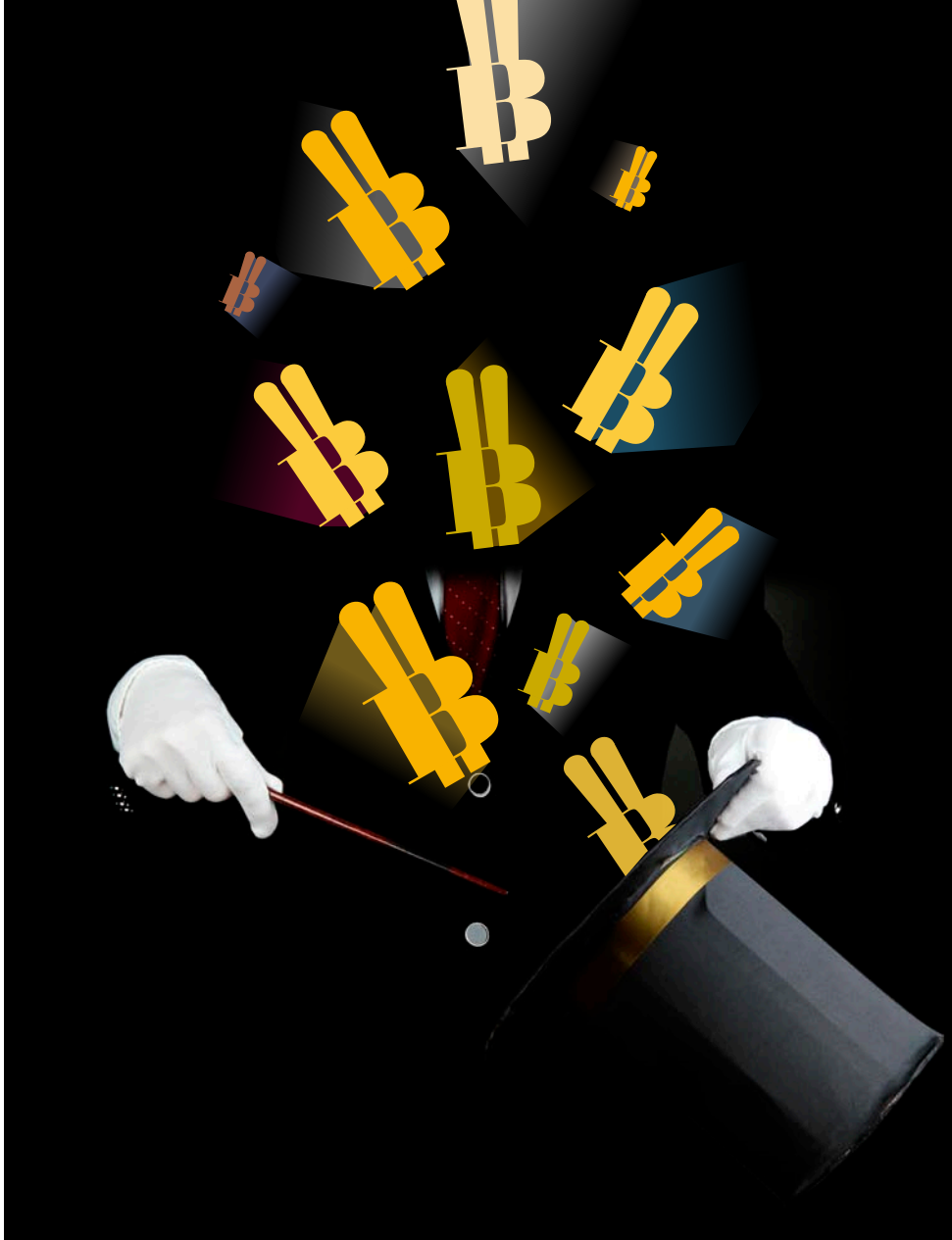
zijn aangesloten en waarop de bitcoinsoftware is geïnstalleerd. De bitcoinsoftware is gebouwd als een *peer-to-peers* systeem, wat betekent dat alle deelnemers én gebruiker zijn én tegelijkertijd meewerken aan het systeem. Gebruikers hebben een bitcoinportemonnee (in de *cloud* of op hun eigen computer) waarin hun bitcoins worden bewaard en van waaruit de transacties worden uitgevoerd.

Het systeem maakt gebruik van *open source* software: iedereen die er verstand van heeft, kan controleren hoe het werkt. Dat maakt het extreem lastig en waarschijnlijk zelfs onmogelijk om bitcoins te vervalsen of de koers van de bitcoin te manipuleren. Elke tien minuten worden alle transacties door alle deelnemende computers gecheckt en moet het hele netwerk een ingewikkeld vraagstuk oplossen waarvan de oplossing bestaat uit een 64-cijferige code. De computer die de oplossing als eerste berekent – en wiens oplossing door ten minste 50 procent van de andere aangesloten computers wordt bevestigd – wordt de eigenaar van een blok van vijftig bitcoins. Dit proces, waarvoor een enorme rekenkracht nodig is, heet *mining* (delven).

CRYPTO VALUTA

Het opdelven van bitcoins is eindig. In totaal zijn er 21 miljoen bitcoins voorradig, waarvan er op dit moment zo’n 12 miljoen in omloop zijn. Naar verwachting wordt de laatste bitcoin rond 2140 ‘gevonden’. Anders dan gewoon geld is de bitcoin dus nauwelijks inflatiegevoelig – er is geen instantie die bij een tekort de geldpers aanzet.

Een wezenlijk kenmerk van bitcoins is dat alle transacties openbaar en traceerbaar zijn, alleen de gebruikers zijn anoniem. Anders dan bij het reguliere systeem is er geen ‘vertrouwde derde partij’ – zoals een bank – bij betrokken

‘Een bitcoin is niet meer dan een digitale code. Er staan geen goud, olie of aardappelen tegenover’

die transacties valideert. Doordat het hele systeem zichzelf voortdurend controleert, is de bank overbodig.

Bitcointransacties vinden dus plaats buiten het zicht van de overheid en toezichthouders. De zogeheten crypto valuta is wellicht het beste middel om crimineel vermogen wit te wassen, schreven strafpleiter Yehudi Moszkowicz en forensisch onderzoeker Cees Schaap vorig jaar mei nog in het *Advocatenblad*.

GIRAAL

En dat is nu precies waar toezichthouders bang voor zijn, zo merkte advocaat Peter Plasman vorige maand. De Amsterdamse strafpleiter had in *Het Parool* gezegd dat zijn klanten bij hem in bitcoins konden afrekenen. Daarop werd hij gebeld door deken Pieter van Regteren Altena die om opheldering vroeg. Volgens de Verordening op de Administratie en de Financiële Integriteit (Vafi) moeten betalingen giraal plaatsvinden en giraal betekent via de bank, zegt Van Regteren Altena. ‘Er zijn ook uitspraken in het tuchtrecht waarin staat

dat advocaten geen betaling in natura mogen aannemen. Dat ging om personenauto’s.

In dat geval kon de advocaat wel zeggen: “Verkoop die auto’s maar en stort het geld op de rekening.” Dan is het geld weliswaar giraal gestort, maar erg ver terug voert het geldspoor niet. In die redenering zit dus wel enige hypocrisie, erkent Van Regteren Altena. ‘Maar bij de huidige uitleg van de Verordening is die lijn toch goed verdedigbaar’, vindt hij. Overigens liet advocaat Plasman al aan BNR Nieuwsradio weten dat hij gewoon via zijn bankrekening wordt betaald en dat er op zijn kantoor ‘geen sprake is van transacties middels *peer-to-peer*-technologie of betaling in natura’.

VERIFIËREN

Notaris Van Grafhorst werd onlangs benaderd door een cliënt die vroeg of hij een huis kon kopen met bitcoins. Hij hield het af. ‘Ik kan geen bitcoins in ontvangst nemen, althans niet op mijn derdengeldrekening. Die persoon moet dus eerst naar een exchangekantoor om zijn bitcoins om te zetten in euro’s. Maar dan

is het geld dus bij de bitcoinorganisatie en als die geld naar mij overmaakt kan ik niet verifiëren van wie dat geld afkomstig is. Ik kan het dus niet bestemmen als van mijn cliënt afkomstig.’ Nog los daarvan willen alle andere betrokken partijen bij zo’n overdracht in euro’s worden uitbetaald: de makelaar, de Belastingdienst en de verkoper. ‘De oplossing zou zijn dat de koper zijn bitcoins inwisselt tegen euro’s bij het wisselkantoor en mij daarmee betaalt. Dat onttrekt zich aan mijn waarneming. Maar dat is hetzelfde als wanneer je een voorraadje goud uit de kluis omzet in geld en mij daarmee betaalt.’

VERTROUWEN

Het is notaris De Jong allemaal nog te vaag en te onzeker en met de ineenstorting van Mt. Gox eind februari lijkt het inderdaad nog wat vroeg voor al teveel vertrouwen. Hij zou graag zien dat er op de bitcoin een ‘stempel’ kwam van bijvoorbeeld een economische instantie. Tot die tijd houdt hij zich er verre van. ‘Als notaris ben ik het vleesgeworden vertrouwen in de rechtstaat en de bitcoin onttrekt zich juist aan zo’n vertrouwde instantie: aan de overheid, maar ook aan de centrale banken. Het is een ingewikkeld protocol en de eenvoudige gebruiker moet maar vertrouwen op dat *peer-to-peers* systeem en de controle door verschillende computers. Maar je weet gewoon niet wat erachter zit. Misschien wel een groep die zegt: “Lachen, over tien jaar zijn we binnen.” ■